

El GOB manté, des de l'any 2001, un dels llocs cibernètics més actius dedicats al món de les aus, Antoni Muñoz n'és un dels responsables

Un fòrum integrat en el medi ambient

Constanza Forteza

Les Illes són un lloc privilegiat per als amants de les aus, un punt d'aturada de les emigracions entre Europa i Àfrica. A aquestes condicions naturals se suma la llarga activitat que, a l'àmbit ornitològic, es desenvolupa des del GOB, un grup que, precisament, va néixer amb l'interès centrat en l'estudi, l'observació i la conservació de les aus. Des de l'any 2001, aquesta entitat s'impulsa el Fòrum.aus, un punt d'encontre cibernètic obert a tothom des d'on es poden intercanviar impressions, donar a conèixer localitzacions i grups d'aus, organitzar observacions. És un dels tres fòrums sobre aus de l'Estat i un dels més actius, amb més de cent persones inscrites i una circulació constant d'informació.

"Avui hem vist tres cigonyes al Pla, vos ho comunicam per si voleu observar-les...". Missatges com aquest, que parlen d'aus localitzades a punts concrets, que demanen opinió sobre una espècie o que comuniquen dades, són habituals al Fòrum.aus, el fòrum electrònic que patrocina el GOB i que proporciona un lloc d'encontre cibernètic i específic sobre les aus de les Balears. El fòrum és especialment viu. Es va posar en marxa l'any 2001 i en aquests moments compta amb més de cent inscrits, un bon grapat de persones que, diàriament, l'aprofiten per deixar missatges sobre les seves experiències i coneixements amb relació a un món que els apassiona, els de les aus.

El fòrum és una iniciativa que respon a la mateixa naturalesa originària del GOB. Tal i com destaca Antoni Muñoz, de l'Àrea de conservació d'espècies del grup ecologista, "el GOB va néixer gràcies a les reunions periòdiques d'una sèrie de persones interessades en els ocells, que ja es reunien abans que es creàs, que es posaven d'acord per sortir i observar els ocells". I aquesta dinàmica, que s'ha mantingut durant tots els anys de vida de l'entitat, es veu des del naixement d'aquest espai facilitada pel fet de comptar amb un canal de comunicació especialment útil, "un mitjà -afegeix Muñoz- fantàstic per poder quedar, trobar-se, organitzar observacions, que ens obre moltes possibilitats".

L'ÈXIT D'UNA INICIATIVA

Possiblement perquè el contingut del fòrum es basa en unes

relacions sòlides compartides ja de manera prèvia per moltes persones, a aquesta via de comunicació cibernètica no li ha succeït el que sol passar amb iniciatives semblants. Antoni Muñoz ho explica ben gràficament: "No sé si coneix altres tipus de fòrum, però hi ha una experiència que es repeteix, una espècie de trajectòria negativa; és a dir, primer, es creen per, a continuació, tenir èxit i un creixement exponencial; finalment, moltes vegades a causa de conflictes o dissensions entre les persones que el duen, decauen". No és, evidentment, el nostre cas, circumstància que torna a demostrar que allò que triomfa al ciberespai és perquè, en realitat, triomfa a l'espai dels interessos reals. De fet, en aquests moments aquest lloc a Internet és un dels tres que ara com ara hi ha a tot el

país dedicats a l'intercanvi sobre les aus. A aquest que manté el GOB se sumen només el de la SEO, la Societat Espanyola d'Ornitologia i l'Aus.cat, el fòrum català d'ornitologia.

Quina ha estat, a quatre anys vista, la principal aportació d'aquest espai? Curiosament i per sobre de molts d'altres beneficis associats a la comunicació ràpida, l'avantatge més palpable del fòrum ha estat superar la insularitat o, millor dit, la interinsularitat. Resulta una mica increïble, però "el benefici més clar ha estat poder ajuntar la gent que fa feina en el tema d'aus de les quatre Illes. Cada illa sempre ha funcionat de manera molt independent i el fòrum ens ha servit per estar en contacte, per poder comentar què passa a Menorca, a Eivissa i a Mallorca, per compartir. Ara tenim informació diària i hem salvat el problema d'una comunicació fins ara escassa".

Si les Balears compten amb un Atlas d'Aus Nidificants és perquè, del 1980 al 1994 prop de 250 persones recolliren en diversos punts informació, fruit de l'observació, fins a aconseguir un mapa de distribució de les espècies

OBERT A TOTHOM

El cas és que el Fòrum.aus no és, per sobre del que pugui semblar, un lloc tancat als experts. Per als especialistes, el GOB ja compta amb altres iniciatives, el fòrum és un lloc d'encontre obert i, des del grup ecologista, s'anima a participar, a comunicar allò que s'ha vist amb independència de si l'observació ha estat feta per un curiós, profà en la matèria. Tot al contrari, animen la gent, també els al·lots i els estudiants a entrar-hi, a agafar el fòrum com una excusa per introduir-se en un món, l'ornitològic, on els principals motors són l'interès per la natura i els ocells, la perplexitat i la curiositat davant les seves manifestacions. Al cap i a la fi, l'ornitologia, com diu Antoni Muñoz, acaba sempre en un temps d'observació i uns binocles ben orientats.

DOS ULLS I UNS BINOCLES

Aquesta és la qüestió. La comunicació electrònica aporta

la rapidesa, la facilitat de l'intercanvi, la simultaneïtat. Un factor important, més quan es necessita actuar. Però, en el fons, tota aportació objectiva prové d'una persona que, en el camp, fa una observació directa equipada amb uns simples binocles. "A l'ornitologia empram les mateixes eines de sempre, hi ha molt poca diferència entre el que es fa ara i el que es feia fa trenta anys", indica Muñoz. És, a més, impressionant constatar que els treballs que, a l'àmbit ornitològic, ha fet el GOB al llarg de la seva història els ha elaborat tot mobilitzant esforços desinteressats, quasi sempre en mans de voluntaris, i no uns pocs, sinó més aviat una bona quantitat de gent. Si, per exemple, hi ha un *Atlas d'Aus Nidificants de les Balears* datat de l'any 1994 és perquè, del 1980 al 1994 prop de 250 persones recolliren en diversos punts informació, fruit de l'observació, fins a aconseguir un mapa de distribució de les espècies. S'ha de valorar que el primer

atles europeu d'aus nidificants es va publicar a Gran Bretanya l'any 1976 i que el mapa balear és, en aquests moments, el document ornitològic de referència de les Illes.

Ara, el GOB torna a elaborar l'Atlas tot i que en aquesta ocasió es pretén actualitzar-lo en un període molt més curt de temps. "L'Atlas ideal és una fotografia en el temps, és a dir, aquell que recull el màxim de dades en el menor període temporal possible", comenta Muñoz. En poques paraules, molt d'esforç en poc temps, de manera que la informació sobre cada tipus d'aus s'ajusti al màxim a un període temporal concret.

ATLAS D'AUS I CANVIS

L'Atlas mostrarà canvis. Constarà que hi ha una colonització, procedent de l'Orient, de la tórtora turca, una expansió que afecta tota Europa i que, en el cas de les Illes és prest per saber-ne les conseqüències i les repercussions sobre la tórtora d'aquí, la de garriga. També mostrarà un dels efectes que es donen per segurs, que l'abandonament agrícola dels terrenys afecta una part de l'avifauna que assegurava la seva alimentació a les zones de conreu. I possiblement mostrarà la introducció de noves espècies a s'Albufera de Mallorca o la regressió dels cabots, un tipus d'oronella que fa els nius a les teulades i amb una població que, segons les dades que ja ofereixen censos fets a alguns pobles, registra una minva clara o, en algunes localitats, la simple desaparició. I, lògicament, moltes més dades, que se sumaran a les que s'integrin en un altre document avui en elaboració, el programa de "Seguiment d'aus comunes", dedicat a la quantificació dels exemplars d'espècies més abundants i a la comparació amb les estadístiques i registres anteriors.

MILANES, VERÍ I RÀDIOEMISSORS

Una vegada enllestits aquests documents es disposarà de molta més informació per poder efectuar una avaluació objectiva de la salut de la nostra avifauna. Salut que, en els casos d'algunes espècies i per sobre dels programes de recuperació, fa botar totes les alarmes. Al llarg del darrer mes, s'han trobat dues milanes mortes a causa

Anellar el cel

L'activitat de camp de l'ornitologia sembla de vegades un veritable treball de Sísifo, una feina on sumen milers i milers de petites aportacions individuals. Si fer un atlas de les aus que nidifiquen a les Illes implica la col·laboració de més de dues-centes persones, dur a terme l'anellat sistemàtic dels ocells requereix esforços multiplicats, la col·laboració de persones i voluntaris disposats a identificar els ocells, tots els que es pugui, per servir una empresa tan universal com difícil d'abastar. Tots els anellaments passen, una vegada efectuats, a un centre de control informàtic radicat a Madrid, a la vegada connectat amb els de la resta de països.

Una simple anella pot donar constància d'un viatge extraordinari, de la capacitat de les aus de recórrer distàncies impensables

És un tipus de treball sobre el qual rarament es podrà rebre gaire satisfacció. "Moltes vegades et demanen per què serveix anellar milers d'aus cada any. I els ornitòlegs sempre contestam el mateix: "ja servirà per alguna cosa. I és possible que facis feina per a altres, però segur que algú, en algun lloc, l'aprofitarà", destaca Antoni Muñoz. I, efectivament, tot i que les gratificacions per la feina feta són rares, de tant en tant arriben notícies que compensen. "No fa molt un virot gran, que havíem anellat a les Illes, va ser localitzat mort a les costes dels Estats Units. Sabí-

Antoni Muñoz Navarro (Artà, 1968) és llicenciat en biologia i des de l'any 1991 treballa a l'Àrea de conservació d'espècies. D'ell depèn el Fòrum.aus.

em que el virot gran és pelàgic i que alguns d'aquests animals sortien a l'Atlàntic i que baixaven per la costa africana, però mai no havíem suposat que poguessin travessar tot l'oceà. Bé, ara ho sabem gràcies que un dia el virot va ser anellat".

No és el primer cas excepcional. Hi ha constància d'aus identificades aquí que s'han recollit a Sud-àfrica. O viceversa, d'aus localitzades a les Illes amb anells de llocs a distàncies impensables. Viatges extraordinaris dels quals tenim constància per un simple anell.

del verí. La mala notícia és que, a pesar de totes les campanyes informatives i de la difusió del càstig penal que comporta l'ús del verí, aquesta és una pràctica que no es vol abandonar. Com diu Antoni Muñoz "més de la meitat de la població de milanes dormiran avui vespre a dos únics punts de la Serra de Tramuntana. Això les col·loca en una situació de vulnerabilitat brutal, perquè basta que només en un d'aquests dos punts es posi verí perquè passi el que va ocórrer fa tres anys, que en una setmana en moren tres. Crec que mai no podrem dir que hem acabat amb el problema del verí".

La bona notícia -lògicament relativa- és que, dins el programa de conservació de la milana -que compta en aquests moments amb una població de deu parelles- cada au du una petita motxilla a l'esquena amb un emissor de ràdio seguiment. Un dispositiu que aporta informació relativa al lloc on són i als desplaçaments, a si són vives o mortes. Gràcies a aquest dispositiu es pogueren localitzar ràpidament les dues milanes enverinades per, també amb celeritat, enviar les mostres per a l'anàlisi toxicològica. No deixa de ser un contrasentit que la tecnologia ens porti dades exactes però que no ens permeti assegurar la vida d'una espècie amenaçada.

LA CAÇA

Parlar de caça resulta complicat, més en una comunitat on els seus defensors es fan escoltar i on l'activitat del caçador és argumentada com la d'un "gestor del medi natural". Antoni Muñoz defensa el punt de vista conservacionista però dóna valor al matís. En principi, la

caça sobre espècies habituals, com el conill o la perdiu, "no té uns efectes negatius, és una caça molt gestionada; són espècies que, per un costat, s'amollen i per l'altre es cacen". El problema no està en els efectes puntuals sobre aquestes espècies sinó, més aviat, en els conflictes que genera sobre un territori global que és, en ell mateix, petit, que té una ocupació poblacional densa i que està molt urbanitzat. I que triplica la mitjana estatal pel que fa al nombre de caçadors. La conseqüència és que "la caça és, finalment, una font constant i important de conflictes". A la vegada, "i és aquí on nosaltres veim el perill", la caça afecta espècies migratòries com el tord, l'espècie més caçada de les Balears amb diferència. Muñoz ens situa: "imaginau un tord, un animal capaç de fer 800 quilòmetres, de travessar la mar per fugir del fred, que arriba aquí amb el repte natural de no morir de fam. I que ha de substituir aquest repte natural pel d'entrar en un camp de batalla i no morir d'un tir". Sense esmentar que "molts de caçadors disparen sobre tot allò que es mou, sobre qualsevol animal que mai no es pot confondre amb una peça de caça! Al llarg dels dos darrers anys pel centre de recuperació del COFIB, a Santa Eugènia, han passat prop de 70 exemplars d'aus protegides afectades per un dispar. Aquesta pretesa sensibilitat amb relació al medi ambient i les espècies encara està per veure, la realitat és que, sobre aquests tipus de temes, sembla que els anys no passen".

El Fòrum té èxit, circumstància que torna a demostrar que allò que triomfa al ciberespai és perquè, en realitat, triomfa a l'espai dels interessos reals